

Op weg naar een duurzaam zwemveilig Nederland in 2020

Impuls voor een evidence-based aanpak van het zwemonderwijs

Plan van aanpak 2015 tm 2017 (versie def. 22-10-2015)

Samenvatting key actions en key results

Er zijn zowel maatschappelijk, politiek als in de zwembranche zelf zorgen over de kwaliteit van het zwemonderwijs en de zwemvaardig- en zwemveiligheid van kinderen. Om tot een duurzaam zwemveilig Nederland te kunnen komen is - in nauwe samenspraak met de grote (vertegenwoordigende) partijen in de sector (VSG, Recron, KNZB, Reddingsbrigaden) - een evidence-based aanpak noodzakelijk. Er is momenteel:

- nauwelijks evidence-based kennis beschikbaar over zwemveiligheid en zwemvaardigheid.
- geen landelijk overleg om hier onderzoek naar te verrichten en te coördineren.
- nauwelijks onderzoek voorhanden naar centrale thema's als turbocursussen, startleeftijd zwemlessen, diploma's in relatie tot zwemveiligheid, zwemlessen in relatie tot sportparticipatie, lokale samenwerkingsvormen met gemeente en primair onderwijs en naar leren zwemmen bij kwetsbare groepen.
- geen systematische verzameling en bundeling van 'best practices'.
- geen zicht op hoe het beeld van ouders over zwemlesaanbieders zich ontwikkelt.
- geen overeenstemming over cijfers over zwemongevallen/ verdrinkingen.
- onvoldoende structuur om kennis toegankelijk te maken en er voor te zorgen dat die kennis ook in de praktijk continu richting onder meer zwembaden, ouders en opleiders van zwemleraren wordt toegepast.

Gevolg van een en ander is dat er verwarring bestaat over wanneer kinderen voldoende zwemveilig zijn, dat er onduidelijkheid is over de mate waarin kinderen onvoldoende zwemveilig zijn en de ontwikkeling dienaangaande, dat onvoldoende zicht is in welke mate verdrinkingsgevallen met beter zwemonderwijs hadden kunnen worden voorkomen, dat er in de sector en onder ouders verdeeldheid heerst over de eisen waaraan het zwemonderwijs moet voldoen en over hoe zwemles het beste kan worden ingericht, dat er wildgroei dreigt in diploma's waardoor de kwaliteitsbewaking ernstig wordt bemoeilijkt, en dat er debat blijft bestaan over de betekenis en de vormgeving van schoolzwemmen.

De nieuwsfeiten uit 2016 leren daarbij dat verdrinking in Nederland niet is uitgebannen en de gemoederen ernstig blijft bezig houden. De verwachting is dat die problematiek de aankomende jaren niet minder wordt, gegeven maatschappelijke veranderingen als bezuinigingen bij lokale overheden, het ontstaan van krimpregio's en de aanhoudende toevloed van nieuwkomers.

Om te komen tot een evidence based aanpak van het zwemonderwijs heeft het Nationaal Platform Zwembaden | NRZ namens de zwembranche en in samenwerking met de kennisinstututen 'Nederlands Instituut voor Sport en Beweging' en 'Mulier Instituut' dit plan van aanpak opgesteld. Daarin zijn vier programmalijnen uitgewerkt (onderbouwing met praktijkkennis; kwaliteitsverbetering zwemonderwijs; monitoring; verspreiding & voorlichting). Door de koppeling van de kwaliteitsverbetering (programmalijn 2) aan onderbouwing met praktijkkennis (programmalijn 1), monitoring van kernindicatoren (programmalijn 3) en verspreiding & voorlichting (programmalijn 4) wordt een samenhangende aanpak gepresenteerd en kan een blijvende kennisinfrastructuur worden opgebouwd.

Om het plan uit te voeren wordt gevraagd aan de Rijksoverheid om in de opbouwfase (2016 en 2017) te co-financieren door middel van een tijdelijke impuls. De impuls leidt tot de ontwikkeling en implementatie van een evidence-based aanpak van zwemonderwijs die na 2017 duurzaam is verankerd in programma's van de sector en van aanpalende kennisinstututen (NISB, Mulier, ALO's). In 2017 wordt ook nagegaan in welke rol(len) de Rijksoverheid na 2017 betrokken is.

Key actions

- Realisatie van een nationale onderzoek overlegstructuur zwemsector.
- Inventarisaties en bundeling van 'best practices' van onder meer nieuwe lokale samenwerkingsvormen met gemeente, scholen, zwemverenigingen en zwembaden bijvoorbeeld rond krimpregio's, en samenwerking onderwijs/ gemeenten/ zwemlesaanbieders.
- Deelstudies in samenwerking met hogescholen naar specifieke aspecten van het zwemonderwijs zoals de waarde van de zwemdiploma's en zwemvaardigheid van kwetsbare groepen en deelstudies naar effectiviteit van verschillende zwemonderwijs-modaliteiten (turbocursussen, startleeftijden, zwemslagen etc.).
- Ontwikkelen scenario's en vergezichten, tav veranderingen in onderwijs (discussie 2032), transities in de (zwem)sport en rol Rijksoverheid.
- Drie kwaliteit verbeteringsprojecten (licentie voor zwemlesaanbieders, kaders diplomazwemmen, zwemonderwijzers).
- Opzet en implementatie van een zwemonderwijsmonitor met 6 deelmonitoren (kinderen, ouders, zwemlesaanbieders, scholen, gemeenten, zwemongevallen).
- Ontwikkeling Kennisbank Zwemonderwijs en koppeling Kennisportaal sport.

Key results

- Zichtbare verhoging van de kwaliteit van het zwemonderwijs.
- Een heldere, breed gedragen en onderbouwde landelijke kwaliteitsnorm voor zwemveiligheid.
- Minimaal 90 procent van de kinderen voldoet aan de eisen die de sector stelt.
- Objectieve en actuele en door de sector gedragen cijfers over zwemonderwijs, zwemveiligheid en zwemvaardigheid.
- Een duurzame kennisinfrastructuur die gefundeerde kennis en ervaringskennis toegankelijk maakt voor de praktijk en die effectief verspreid.
- Ouders hebben zicht op de kwaliteit van zwemlesaanbieders, de waarde van zwemdiploma's en de onderwijsbevoegdheid van zwemonderwijzers.

Inhoudsopgave

Samenvatting key actions en key results	2
Inhoudsopgave	5
1. Context	6
2. Aanleiding	7
3. Standpunt, doelstelling en randvoorwaarden	11
4. Plan van aanpak	12
5. Organisatie en rolverdeling	18

1. Context

Ondanks dat bijna alle kinderen in Nederland een zwemdiploma halen zijn er zorgen over de kwaliteit van de zwemlessen en de zwemveiligheid van kinderen. Deze zorgen bestaan er zowel maatschappelijk, politiek als in de zwembranche zelf en werden recent weer gevoed door berichten in de media over verdrinkingen en signalen vanuit Reddingsbrigade Nederland over door haar geconstateerde afnemende zwemvaardigheid¹.

Om tot een duurzaam zwemveilig Nederland te kunnen komen is een evidence-based aanpak noodzakelijk. Er blijkt nauwelijks kennis voorhanden te zijn over zwemveiligheid en zwemvaardigheid. En in het geval dat de kennis wel beschikbaar is, dan wordt deze in de praktijk onvoldoende benut in het zwemonderwijs. Het Nationaal Platform Zwembaden | Nationale Raad Zwemdiploma's (NPZ| NRZ)ⁱ ziet het als haar verantwoordelijkheid om de evidence-based aanpak namens de branche te ontwikkelen en te borgen.

Om dat te realiseren en die beoogde kennis en kennisinfrastructuur op te bouwen is tijdelijk extra inzet nodig, waarin we samenwerking beogen met de Rijksoverheid. Dit sluit bovendien naadloos aan op de wens van de Tweede Kamer² en van minister Schippers³ om samen met de zwembranche een impuls te geven aan kennis over zwemvaardigheid en de inrichting van het zwemonderwijs.

NPZ | NRZ heeft daarom namens de zwembranche en samen met de kennisinstututen Nederlands Instituut voor Sport en Beweging (NISB) en Mulier Instituut dit plan van aanpak opgesteld, dat een looptijd heeft van 1 oktober 2015 tot en met 31 december 2017. In dit plan wordt uiteengezet op welke wijze de stakeholders in de zwembranche en de kennisinstututen samen met de Rijksoverheid kunnen zorgen voor meer kennis over zwemmen en voor borging van de kwaliteit van het zwemonderwijs.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de aanleiding van dit plan van aanpak beschreven. Naast enkele achtergronden van de bestaande kwaliteitsstandaard van zwemveiligheid worden ontwikkelingen in de zwembranche beschreven, die de urgentie voor een evidence-based aanpak onderschrijven. In hoofdstuk 3 worden vervolgens de doelstellingen uitgewerkt, waarna in hoofdstuk 4 het plan van aanpak met vier inhoudelijke programmalijnen is uitgewerkt. De rolverdeling van belangrijke stakeholders in de uitvoering van het plan is vervolgens beschreven in hoofdstuk 5. NPZ | NRZ zal als 'spin in het web' fungeren en de stakeholders verbinden.

¹ Zie onder meer:

NOS, 15 juli 2015, Begeleiders verdrongen kind schuldig, maar geen straf
RTL Nieuws, 5 augustus 2015, Deze zomer drie keer zoveel mensen verdrongen
Telegraaf, 10 augustus 2015, Zorgen Reddingsbrigade over verdrinkingen
RTV Utrecht, 25 augustus 2015, Allochtone ouders leer je kinderen zwemmen
RTL Nieuws, 26 augustus 2015, Reddingsbrigade: 5 doden door gebrek aan zwemervaring

² Motie Van Nispen van 27 oktober 2014 met verzoek om een onderzoeksprogramma in te stellen en Kamervragen van Van Nispen op 29 juni 2015 over berichten dat minder kinderen hun zwemdiploma halen.

³ Beantwoording Kamervragen Van Nispen door Minister Schippers op 8 juli 2015 en beantwoording Kamervragen Van Nispen door Minister Schippers op 21 september 2015.

2. Aanleiding

Nederland is een waterrijk land. De strijd tegen water is een terugkerend element in de vaderlandse geschiedenis. Die strijd wordt gevoerd met molens die polders leegpompen en dijken die het wassende water weghouden van ons land, maar ook met zwemdiploma's. Nederland kent al lang een traditie om kinderen te leren zwemmen⁴ en zo plezier te beleven aan water zonder angst of verdriet.

Het overgrote aandeel kinderen haalt in Nederland een zwemdiploma A, B en/of C. Mede als gevolg daarvan is het aantal verdrinkingen in de twintigste eeuw fors gedaald. Het Nederlandse systeem van zwemdiploma's halen en zwemonderwijs is uniek, doordat vrijwel iedereen een zwemdiploma heeft. Regelmatig is er belangstelling voor dit Nederlandse systeem van zwemonderwijs vanuit buitenlandse overheden, zowel vanuit Europa als daarbuiten. Wereldwijd is verdrinking een groot probleem, terwijl dit in Nederland, mede door de goede structuur van zwemonderwijs, relatief laag is. Om deze verworvenheid niet te verliezen en dit unieke systeem in stand te houden en te verbeteren, dient er continu te worden gewerkt aan het verbeteren en verhogen van de kwaliteit met als belangrijkste doel om kinderen op een veilige manier en met veel plezier zwemlessen te laten volgen. Daarbij is het belangrijk dat er meer transparantie over de waarde van zwemdiploma's komt naar ouders. Ouders denken namelijk vaak dat de overheid toeziet op de diploma's en dat alle zwemlesaanbieders dezelfde kwaliteitsnorm hanteren. Meer transparantie en de borging van nationale kwaliteitsstandaarden zijn cruciaal.

Uitleg: Zwemveiligheid, toerusting en zwemvaardigheid

Het Zwem-ABC is wat de zwembranche sinds 1998 adviseert met als doel te zorgen voor (1) zwemveiligheid en (2) toerusting bij kinderen en eenduidigheid over één kwaliteitsnorm die daar bij hoort. Binnen de zwemlessen wordt gewerkt aan zwemveiligheid en toerusting en het diplomazwemmen voor de drie zwemdiploma's van het Zwem-ABC zijn toetsmomenten binnen deze ongedeelde opleidingsweg. De zwemveiligheid en toerusting van kinderen loopt op met het behalen van de opeenvolgende zwemdiploma's van het Zwem-ABC. Kinderen worden bij ieder diploma veiliger en beter toegerust. De zwemdiploma's A en B zijn waardevolle tussenstappen, maar wie het zwemdiploma C op zak heeft, kan zich goed redden en is toegerust om mee te doen aan allerlei wateractiviteiten.

⁴ Al rond 1870 werden de eerste 'zwembewijzen' uitgereikt door de Amsterdamsche Zwem Club en vanaf 1892/1893 werden de zwemdiploma's landelijk uitgereikt door de Nationale Zwem Bond (de latere KNZB). Vanaf 1946 lag de regie bij de Nederlandse overheid en werd het diplomazwemmen via het schoolzwemmen geregeld. Scholieren konden een diploma verkrijgen via het schoolzwemmen bij het ministerie van OC&W, niet-scholieren ontvingen een KNZB-diploma. In 1984 kwamen die diploma's te vervallen en kreeg de nieuw opgerichte Nationale Raad Zwemdiploma's (NRZ) de taak van de Rijksoverheid om de Nationale Zwemdiploma's uit te geven. In 1998 werden die omgevormd tot de nieuwe kwaliteitsstandaard Zwem-ABC. In 2005 is de NRZ gefuseerd met het Nationaal Platform Zwembaden en sindsdien dragen verenigingen, gemeenten, scholen, private ondernemers en exploitatiemaatschappijen er, onder regie van de non profit Stichting 'Nationaal Platform Zwembaden | Nationale Raad Zwemdiploma's' (NPZ | NRZ), aan bij dat kinderen in Nederland voldoende en goed zwemles kunnen krijgen en daardoor zwemveilig en zwemvaardig zijn. Die goede zweminfrastructuur is succesvol gebleken en het Zwem-ABC geldt nog steeds als dé landelijke kwaliteitsstandaard van het zwemonderwijs.

Definities (gekoppeld aan Bepalingen en Richtlijnen Examenprogramma's Zwemdiploma's (BREZ)):

1. Zwemveiligheid =
 - a. de situatie rond en in water kunnen herkennen en juist beoordelen, watergevoel hebben
 - b. efficiënt voortbewegen in het water met basistechniek (zelfredzaam zijn) onder normale omstandigheden (bijv. zwembad, golfslagbad, recreatieplas en sloot (dus niet: zee, snelstromende rivier of door ijs zakken))
2. Toerusting = voorbereiding op deelname aan waterrecreatie (excl. zee en snelstromende rivier), zwemsporten en zwembadactiviteiten

In verschillende documenten met cijfers en uitspraken over diplomazwemmen en het Zwem-ABC wordt de term 'zwemvaardigheid' gehanteerd. Hoewel die term mogelijk prettig klinkt en nauwe verwantschappen vertoont met de definities van zwemveiligheid en toerusting, gaat het in het zwemonderwijs om meer dan vaardigheid. Zwemvaardigheid is binnen bovenstaande definities zowel te koppelen aan 1b (zwemvaardigheid om efficiënt voort te bewegen in water met basistechniek) als 2 (zwemvaardigheid als voorbereiding op deelname aan waterrecreatie, zwemsport en zwembadactiviteiten).

Voor de leesbaarheid benoemen we in dit document niet telkens de termen zwemveiligheid, toerusting en daarbinnen zwemvaardigheid, maar vormt zwemveiligheid het belangrijkste kernbegrip. Daaronder mag de lezer ook toerusting (voorbereiding op blijvende deelname) en zwemvaardigheid verstaan. Dat zijn ook eisen van de nationale kwaliteitsstandaard (BREZ).

Zoals in de inleiding ("context") aangegeven blijft zwemveiligheid in Nederland de gemoederen bezig houden. Specifieke redenen daarvoor zijn:

- Bijna alle kinderen halen een A diploma en velen ook nog een B diploma, maar minder dan de helft doorloopt het gehele Zwem-ABCⁱⁱ. Het Zwem-ABC is wat de zwembranche adviseert om een kind veilig te water te kunnen laten gaan, ook onder minder gunstige omstandigheden (open water, wildwaterbanen etc.). Het is belangrijk de landelijke veiligheidsnormⁱⁱⁱ opnieuw te toetsen en te voorzien van een goede cijfermatige onderbouwing. Mede omdat er steeds meer partijen op de markt verschijnen die om uiteenlopende (ook commerciële) redenen besluiten om een eigen norm voor zwemveiligheid te hanteren. Ouders zijn zich hiervan onvoldoende bewust en gaan er vaak vanuit dat zwemonderwijs vanuit overheidswege is geregeld. Het is belangrijk dat er een duidelijke en breed gedragen landelijke kwaliteitsnorm voor goed en voldoende zwemonderwijs is, waardoor ouders een referentiekader hebben in hun keuze voor goed zwemonderwijs voor hun kind.

- Van oudsher was het via scholen mogelijk om zwemles (schoolzwemmen) te volgen. Steeds meer scholen stoppen hiermee. Daar zijn vooral kinderen uit etnische minderheden en uit lage SES gezinnen de dupe van, omdat de ouders van de kinderen om allerlei redenen hun kinderen niet of minder lang zelf op zwemles doen. Scholen brengen daartegen in dat zwemles een groot beslag doet op hun schaarse middelen en dat de 'opbrengst' niet altijd even duidelijk is. Er is behoefte aan nieuwe modellen voor betrokkenheid van scholen (met verenigingen, zwemscholen, exploitatiemaatschappijen, zwembaden en gemeente) bij het thema zwemveiligheid en het delen van praktijkkennis van goede voorbeelden (bijvoorbeeld buurtsportcoaches in de gemeente Hengelo).
- Zwembaden zitten financieel al jaren in zwaar weer⁵. Ze worden in hun voortbestaan bedreigd door een daling van gemeentelijke budgetten voor zwembaden, teruglopende bezoekersaantallen en verminderde bezetting door terugval in schoolzwemmen. Mede hierdoor worden zwembaden gesloten en openingstijden teruggedraaid, waardoor er minder zwemwater beschikbaar is om zwemles te geven en om te (blijven) zwemmen. Met name in krimpregio's komen zwembaden voor diverse uitdagingen te staan en kunnen innovatieve oplossingen en samenwerkingsverbanden als voorbeeld dienen voor andere regio's.
- Nieuwkomers in Nederland zijn zich vaak niet goed bewust van de gevaren van water. Mede daardoor blijven verdrinkingsgevallen het zomernieuws opschrikken.
- Ouders zijn zich niet goed bewust van de noodzaak om blijvend op te letten en laten zich (te) makkelijk afleiden door bijvoorbeeld smart phones en social media. Bewustzijnsverandering door betere voorlichting is dringend gewenst. Aan de hand van onderbouwde programma's kan het bewustzijn en de betrokkenheid van ouders worden vergroot, bijvoorbeeld door voorlichting tijdens de zwemlessen.
- Iedereen in Nederland mag zwemonderwijs geven aan kinderen. Er is geen wettelijke verplichting om gediplomeerd te zijn als zwemonderwijzer.

Deze zorgpunten zijn niet allemaal helemaal nieuw. Eerder zijn er ook zorgen geuit over het thema zwemveiligheid. Dat leidde toen onder andere tot programma's als de Vangnetregeling (2002-2005), het Tienpuntenplan (2006-2009) en Waterdicht (2010-2013). Met name vanuit het Tienpuntenplan is veel kennis ontwikkeld over de zwembranche en diverse waardevolle publicaties verschenen^{iv}, maar met het stopzetten van de financiering is er geen blijvende kennisinfrastructuur opgebouwd. Tegelijk signaleren we:

- Dat de problematiek van een breed gedragen kwaliteitsnorm, van de bezuinigingen in het onderwijs en bij gemeenten, en van nieuwkomers (en ouders) die zich onvoldoende bewust zijn van de gevaren van het water, sindsdien alleen nog maar groter is geworden.

⁵ Gebaseerd op met name:

Goosens, R. & Kuipers, A. (2015). *Economie van de sport*. In Tiessen-Raaphorst, A. (red). *Rapportage sport 2014*. Den Haag: SCP.

Hoekman, R., Straatmeijer, J. (2013). *Sport en recessie 2013 : doorwerking economische recessie op sportbeleid, sportorganisaties en sportdeelname*. Utrecht: Mulier Instituut.

Werff, H. van der, K. Breedveld, S. Bakker, F. Kemper, M. Cotterink, R. van Mourik & T. Henneken (2013). *Zwemmen in Nederland – De Zwemsport in al zijn facetten nader belicht*. Utrecht: Mulier Instituut.

- De sector zelf met kracht bezig is om zich opnieuw te organiseren^v en in gezamenlijkheid te komen tot het door ontwikkelen van een landelijke kwaliteitsnorm voor goed en voldoende zwemonderwijs en het handhaven daarvan. (NB: de norm voor zwemonderwijs is de in 2014 ingevoerde Licentie Zwem-ABC en de te actualiseren landelijke norm voor invulling van het begrip zwemveiligheid en toerusting komt in 2016 in de BREZ3.0).
- Diezelfde sector onder grote financiële druk⁶ staat en dat dit er mede toe leidt dat de mogelijkheden beperkt zijn om geheel op eigen kracht vanuit de sector zelf te komen tot een effectieve en door feiten onderbouwde aanpak van zwemveiligheid, en daarbij ook gestructureerd gebruik te maken van de mogelijkheden die andere kennisinstituten kunnen bieden.
- Er veel innovatieve 'best practices' zijn bij scholen, zwembaden, zwemscholen, zwemverenigingen en gemeenten die tot voorbeeld kunnen dienen, maar die in het veld nog weinig bekendheid en navolging genieten.
- Zwembaden een uitgelezen plaats zijn voor therapeutische activiteiten voor ouderen en mensen met bijvoorbeeld overgewicht, blessures of een chronische aandoening maar dat de mogelijkheden onvoldoende worden benut (ook dwarsverbanden met verschillende bestaande programma's).

⁶ Zie voetnoot 4.

3. Standpunt, doelstelling en randvoorwaarden

Zwemveiligheid is primair de verantwoordelijkheid van ouders. Gemeenten zijn veelal eigenaar van zwembaden. Tegelijk is verdrinking een beladen maatschappelijk thema. Zwemmen is een essentieel onderdeel van de opvoeding (mentale en fysieke ontwikkeling van kinderen) en van onze sport- en beweegcultuur. Daar zijn meer partijen bij betrokken dan ouders en gemeenten. De sector zelf kent een hoge mate van zelforganisatie maar is, mede door financiële druk maar ook door de versnippering binnen de sector, eigenstandig nog onvoldoende in staat om te komen tot 'evidence based' organisatie van zwemvaardigheid en zwemveiligheid.

Om die reden is het belangrijk dat de Rijksoverheid de sector middels een tijdelijke impuls ondersteunt in de realisatie van een 'evidence based' aanpak voor zwemveiligheid. Dat wil zeggen dat 'evidence' verkregen vanuit zowel onderzoek als de zwempraktijk systematisch en structureel wordt verzameld, gevalideerd en verspreid in de zwembranche. Met die aanpak zijn in 2020 de volgende doelstellingen bereikt:

- Er is weer een heldere, breed gedragen en met cijfers onderbouwde landelijke kwaliteitsnorm die staat voor zwemveiligheid (2016/2017). Deze wordt daarna steeds gemonitord en periodiek bijgesteld, waardoor er ook op basis van objectieve en actuele cijfers kan worden gereageerd op vragen die leven in de maatschappij, bij de politiek en in de media. Daarbij is ook de kwaliteit en waarde van de nationale zwemdiploma's onderbouwd.
- Er een adequate kennisinfrastructuur is die er onder andere voor zorgt dat de kracht van goede voorbeelden (bij onder meer zwembaden, zwemverenigingen, gemeenten en scholen) optimaal wordt benut en dat alle beschikbare kennis over zwemveiligheid adequaat wordt ontsloten;
- Het aandeel kinderen dat voldoet aan de eisen die de sector stelt minimaal op 90% ligt;
- Ouders hebben zicht op de kwaliteit van zwemlesaanbieders, de waarde van zwemdiploma's en de onderwijsbevoegdheid van zwemonderwijzers

Wij achten daarbij essentieel dat in de impuls:

- Gebruik wordt gemaakt van de kracht van bestaande organisaties en initiatieven;
- De sector zelf mee investeert en ook als totaliteit betrokken is bij het plan van aanpak;
- Initiatieven duurzaam worden verankerd zodat de impuls blijvende betekenis heeft.

Wij gaan er daarbij van uit dat de sector op termijn zelf in staat is om hierop voort te bouwen en te realiseren dat Nederland ook in de toekomst zwemveilig blijft.

4. Plan van aanpak

Om de beoogde doelstellingen uit het voorgaande hoofdstuk te realiseren is een meerjaren perspectief nodig. We maken een onderscheid tussen een opbouwfase die loopt van 1 oktober 2015 tot en met 31 december 2017 en een borgingsfase vanaf 1 januari 2018, waarin kennisopbouw wordt uitgebreid en geborgd.

Het voorliggende plan van aanpak richt zich op de eerste fase. De zwembranche werkt daarin samen met de Rijksoverheid, die wordt gevraagd om middels een tijdelijke impuls te cofinancieren om de beoogde kennisinfrastructuur op te bouwen. Er wordt onder meer gefundeerde kennis verzameld over de opbrengsten en voortgang van de nationale kwaliteitsstandaarden. En er worden afspraken gemaakt tussen organisaties om helderheid over taken, rollen en kwaliteit te bieden en meer onderzoek uit te voeren naar het zwemonderwijs. Ook richting ouders/ burgers wordt meer helderheid verschaft over de zwemdiploma's en zwemveiligheid. Hieronder zijn vier concrete programmalijnen (onderbouwing met praktijkkennis, kwaliteitsverbetering zwemonderwijs, monitoring, verspreiding & voorlichting) uitgewerkt om uitvoering te geven aan de geschetste ambities. Daarbij wordt telkens eerst geschetst wat de stand van zaken is wat betreft kennis en welke extra inzet de komende jaren nodig is.

In 2017 wordt, met de opgebouwde kennisinfrastructuur en de eerste resultaten, nader vastgesteld door de zwembranche en Rijksoverheid hoe kennisopbouw vanaf 2018 verder uit te bouwen en te borgen. In 2017 wordt dan ook nagegaan of en indien ja op welke wijze de Rijksoverheid na 2017 betrokken dient te blijven.

Vier programmalijnen

1. Onderbouwing met praktijkkennis

Deze programmalijn richt zich op de huidige zwempraktijk en bundelt kennis over programma's, professionals en beleid.

Stand van zaken:

Het is niet duidelijk of er nu praktijkstudies lopen, met uitzondering van één lopend onderzoek van NPZ | NRZ en Mulier Instituut over de huidige kaders voor het diplomazwemmen (BREZ). Rondom verschillende hogescholen (HIS Groningen, Calo Windesheim Zwolle, Fontys Sporthogeschool Eindhoven) worden initiatieven ondernomen, maar grotendeels onbekend is wat er wordt onderzocht en waar witte vlekken overblijven. Fontys Sporthogeschool was vanuit de hogescholen in de afgelopen jaren met name zichtbaar als mede-initiatiefnemer van het Expertisecentrum Zwemonderwijs (ECZ). In deze regio werd in samenwerking met onder meer de gemeente Eindhoven, Zwemaccommodatie De Tongelreep, Mulier Instituut en NPZ | NRZ in de afgelopen jaren kennis over zwemonderwijs verzameld. ECZ heeft kunnen functioneren met steun van founding fathers, maar zal zonder externe financiële steun niet zelfstandig voortbestaan.

Verder is er in het algemeen geen helder overzicht van eerder/ bestaand onderzoek en er is geen kennisbank waar documentatie over zwemonderwijs eenvoudig vindbaar en doorzoekbaar is.

Het is onbekend wat er in het buitenland aan ervaring is en wat daarvan de waarde is voor de Nederlandse situatie. Er zijn geen landelijke overlegstructuren (met onderzoekers, opleiders, sector, onderwijs en overheid) wat betreft kennisontwikkeling en –deling over zwemonderwijs. Best practices op thema's of doelgroepen worden niet systematisch verzameld en gebundeld.

Extra inzet nodig:

Er is behoefte aan meer coördinatie en afstemming over bestaand onderzoek, lopend onderzoek en toekomstig onderzoek. Daarbij kan nadrukkelijker afstemming plaatsvinden over de programmering en koppeling van onderzoeksmiddelen (faciliteiten, menskracht). Daarnaast is menskracht nodig om systematisch en structureel praktijkkennis te verzamelen en bundelen en zijn financiën nodig om specifieke deelstudies mogelijk te maken. Deelaspecten binnen deze programmaliijn zijn:

- Bundelen van kennis vanuit de sector in het algemeen (in samenspraak met stakeholders als KNZB, Reddingsbrigades, Expertisecentrum zwemonderwijs en NOC*NSF/ Academie voor sportkader) en specifiek vanuit de opleidingen bij reguliere en particuliere-opleidingsinstituten voor zwemleraren;
- Realisatie van een nationale onderzoek overlegstructuur zwemsector met verschillende subgroepen die soms samen en soms separaat tot afstemming komen. Een schets van vier te onderscheiden subgroepen met voorlopige taakstelling:
 - Onderzoeksgroep; met onderzoekers van onder meer Mulier Instituut, SCP/CBS, hogescholen, universiteiten en het kenniscentrum sport wordt gesproken over het meten van kerncijfers over de zwembranche en hoe dataverzameling te verbinden en uit te breiden.
 - Zwempraktijkgroep: met zwemlesaanbieders van zowel zwembaden, verenigingen als zwemscholen en andere vertegenwoordigers van belanghebbenden (zoals KNZB en andere zwembonden, VSG, RECRON, Reddingsbrigade) wordt afstemming gezocht over het delen van praktijkkennis en innovatieve 'best practices' in relatie tot zwemveiligheid en toerusting. Zij staan ook centraal bij het vaststellen van de belangrijkste kennisvraagstukken waar de sector voor staat en waar onderzoekers worden gevraagd om gefundeerde kennis voor te leveren.
 - Opleiders overleg: met ROC's, particuliere opleidingsinstituten, Alo's en andere stakeholders (zoals SBB, NOC*NSF/ASK) wordt kennis gebundeld over het opleiden van zwemleraren en worden afspraken gemaakt over het verbeteren van de kwaliteit van de opleidingen tot zwemleraar en het toezicht daarop^{vi}. Hierbij wordt voortgeborduurd op het branchediploma voor Allround zwembadmedewerker en de drie bijbehorende certificeerbare eenheden.
 - Overleg samenwerking onderwijs en gemeente: in dit overleg staat de lokale samenwerking tussen zwemlesbaden, gemeente en basisscholen centraal en zullen professionals en landelijke stakeholders (zoals VSG, PO Raad, KVLO) lokale/ regionale samenwerkingsvormen onder de loep nemen en aanbevelingen formuleren wat de wenselijke rol van zwembaden, overheden en basisscholen is voor zwemveiligheid en toerusting.
- Inventarisatie en bundeling van 'best practices' in het zwemonderwijs van scholen, gemeenten, zwembaden en zwemlesaanbieders;

- Inventarisatie en bundeling van ‘best practices’ wat betreft het blijvend deelnemen aan zwemmen (van toerusting naar blijvende participatie). Organisaties als KNZB, NOB, NOC*NSF, NCS, Recron en NPZ | NRZ.
- Stimuleren en uitzetten van kleinere deelstudies naar specifieke aspecten binnen zwemonderwijs zoals;
 - Frequentie van zwemlessen en de inzet van turbocursussen
 - De meerwaarde van de B- en C-diploma’s
 - Gebruik van registratiesystemen voor zwemvaardigheid
 - Startleeftijd om veilig te leren zwemmen
 - Vernieuwende lesconcepten over zwemmen voor het basisonderwijs
 - Moderne/vernieuwende lokale samenwerkingsvormen
 - Leren zwemmen bij kwetsbare groepen (beperking, ziekte, lage SES, immigranten)
- Opdrachten om scenario’s en vergezichten te ontwikkelen.

2. Kwaliteitsverbetering zwemonderwijs

Deze programmalijn bevat drie concrete projecten om de kwaliteit van het leren zwemmen te verbeteren en te borgen. Deze drie projecten worden al uitgevoerd door NPZ | NRZ en zullen de komende jaren leiden tot verhoging van de kwaliteit van het zwemonderwijs. Er wordt dus in elk geval uitvoering gegeven aan drie deelprojecten:

- (1) Licentie Zwem-ABC: Om de kwaliteit van de zwemlessen te verbeteren en beter te borgen heeft de zwembranche besloten de *Licentie Zwem-ABC* in te voeren. De bestaande 1.200 door NPZ | NRZ Erkende zwemlesaanbieders moeten voor 1-1-2018 zijn overgegaan van Erkenning naar de nieuwe Licentie. Hiermee wordt niet alleen toegezien op het voldoen aan de eindtermen van het diplomazwemmen, maar worden ook uiteenlopende randvoorwaardelijke eisen gesteld aan de inrichting van het zwemonderwijs (zoals lesplan, gedragscode, opleidingsniveau zwemleraren).
- (2) Doorontwikkeling landelijke kwaliteitsnorm (‘BREZ 3.0’): Om de kwaliteit van het diplomazwemmen te borgen is het belangrijk om regelmatig te onderzoeken of de kwaliteit nog voldoet aan de huidige maatstaven en ontwikkelingen. De Bepalingen en Richtlijnen Examenprogramma’s Zwemdiploma’s (BREZ) zijn voor het laatst aangepast in 2010 en in najaar 2015 wordt deze opnieuw tegen het licht gehouden zodat de aangepaste BREZ gedurende 2016 ingevoerd kan worden;
- (3) Kwaliteitsstandaard zwemonderwijzers: Hoewel er overleg plaatsvindt over de beroepscompetenties van zwemonderwijzers en toezicht op de examinering door de Examenraad plaatsvindt, doen niet alle opleiders mee aan dat overleg en zijn er vragen over de (verschillen in) kwaliteit van opleiders en opleidingsinhoud. NPZ | NRZ start in het najaar van 2015 met een extra kwaliteitsimpuls om de kwaliteit van de opleidingen te verbeteren wil zo ook bijdragen aan de versterking van het beroep in algemene zin. Transparantie naar onderwijzers, zwembaden, zwemmers en ouders over de kwaliteit van de onderwijzers is nodig en onder meer heldere eindtermen voor het branchediploma en de opbouw van een beroepsregister zwemonderwijzers kunnen daar aan bijdragen. Met de invoering van de *Licentie Zwem-ABC* (deelproject 1) en de eisen die daarbij worden gesteld aan zwemonderwijzers zal de kwaliteit van zwemleraren en transparantie daarover overigens ook verbeteren.

3. Monitoring

Deze programmalijn richt zich op het periodiek verzamelen van gegevens om politiek, sector en publiek met actuele en betrouwbare cijfers te informeren over de actuele stand van zaken van zwemveiligheid bij betrokken partijen.

Stand van zaken:

Het SCP vraagt in haar tweejaarlijkse Vrijtijdsomnibus naar het behaalde zwemdiploma (A, B, C) bij kinderen. Dat gebeurde in het voorjaar van 2013 en 2015. Het is niet zeker dat dit wordt herhaald in 2017 en of vragen over de zwemdiploma's er in blijven staan. Het SCP voorziet niet in een rapportage, dat deed het ECZ in 2013/2014. CBS verzamelt enkele cijfers in de Statistieken Zwembaden en Sportaccommodaties over onder meer het aantal openbaar toegankelijke zwembaden en exploitatie (2009, 2012, 2015), maar dit biedt geen informatie over het zwemonderwijs. In het trendrapport Bewegen en Gezondheid (OBiN) zijn cijfers uit het Letsel Informatie Systeem van Veiligheid NL opgenomen (behandelingen op Spoedeisende Hulp), maar onduidelijk is of en hoe dit doorgaat. Verschillende partijen monitoren zwemongevallen en -verdrinkingen (CBS, Reddingsbrigaden, Veiligheid NL), maar voor al deze cijfers geldt dat ze niet van voldoende kwaliteit zijn, dat ze niet op elkaar worden betrokken en deels in hun voortbestaan worden bedreigd. Eerdere cijfers over opgeleide zwemonderwijzers en benodigde inzet vanuit werkgevers in de zwembranche via de Arbeidsmarktmonitor Sport lijken onvolledig. Verder heeft het NPZ cijfers over het aantal afgenomen zwemdiploma's. De diploma's zijn niet gekoppeld aan persoonsgegevens en bieden geen inzage in verschillen in zwemveiligheid tussen verschillende doelgroepen. Ook is er geen monitoring belegd onder ouders, scholen, gemeenten en zwemlesaanbieders. Ouders wordt niet gevraagd hoe zij tegen zwemveiligheid aan kijken en het belang van het Zwem-ABC. Er zijn mogelijkheden om vragen aan te laten sluiten bij bestaande monitors (geldt voor scholen en gemeenten), maar die mogelijkheden moeten worden verkend, er moeten vragen worden toegevoegd en over resultaten moet worden gerapporteerd. Tot slot kan worden nagegaan wat er uit bestaande registraties over zwemvaardigheid (Beweeg-ABC, Zwemscore PPI) kan worden gehaald, maar onbekend is of die gegevens beschikbaar, valide en betrouwbaar zijn.

Extra inzet nodig:

Er is extra inzet nodig om de koppeling tot stand te brengen met bestaande monitoren en landelijk af te stemmen hoe zwemveiligheid en zwemvaardigheid gemeten en gevolgd moeten worden. Om met vraagstellingen aan te sluiten op bestaande monitors moeten mogelijkheden worden verkend, vraagstellingen worden toegevoegd en moet over resultaten worden gerapporteerd.

Beoogd worden deelmonitoren gericht op kinderen, ouders, scholen, gemeenten, zwemlesaanbieders en op zwemongevallen/verdrinkingen. Het streven is zoveel mogelijk aan te sluiten op bestaande monitoren en dat op alle onderdelen in 2016 of 2017 cijfers zijn verzameld. Inhoudelijk gaat het om vraagstukken als: Hoe staat het met de ontwikkeling van de zwemveiligheid onder kinderen? Hoeveel (bijna) verdrinkingen vinden er plaats en wat was daarvan de achtergrond? Hoeveel zwemlesaanbieders voldoen aan de kwaliteitsnormen van de sector (BREZ 2016)? Hoe ontwikkelen zich de attitudes en belemmeringen in deze? Herkennen ouders, gemeenten, zwembaden en zwemlesaanbieders het belang van goed zwemonderwijs in relatie tot BREZ en het belang van zwemveiligheid (+attitude, belemmeringen)? Wat is de stand van zaken van schoolzwemmen, vangnetregelingen en andere lokale programma's bij scholen en gemeenten?

Naast de verschillende deelmonitoren behoort bij deze programmalijn ook het uitvoeren van procesevaluaties en het realiseren van koppelingen met andere bestaande gegevens (Beweeg ABC, Waterdicht-databases, database Plan Plan Internet).

4. Verspreiding en voorlichting

Deze programmalijn richt zich specifiek op de verspreiding van kennis. Dit richt zich niet alleen op professionals, maar ook in voorlichting en transparantie naar ouders valt veel winst te boeken.

Stand van zaken:

Er is op dit moment nog geen structuur in de zwembranche om verzamelde kennis systematisch te valideren en te verspreiden. NPZ | NRZ beheert wel een Zweminformatie en – documentatiecentrum. Er is daar veel documentatie, dit is gerubriceerd en heeft veel historische waarde, maar de documentatie is niet up to date en beperkt vind- en doorzoekbaar. In de bestaande kennisbank van NISB en Mulier Instituut staan een aantal onderzoeken naar zwemmen gedocumenteerd, maar dit is niet volledig en onvoldoende toegankelijk naar professionals en publiek in de sector. NPZ | NRZ heeft een aantal communicatiekanalen naar de sector en organiseert verschillende jaarlijkse evenementen, die beter benut kunnen worden om gevalideerde en gefundeerde kennis over zwemonderwijs te verspreiden. Wat betreft publieksvoorlichting heeft NPZ | NRZ de website www.allesoverzwemles.nl ingericht, waar onder meer ouders al veel informatie kunnen vinden. Toch lijkt er behoefte aan meer transparantie en bewustwording bij ouders over keuzes die ze maken ten aanzien van zwemonderwijs en ten aanzien van hun eigen rol bij zwemveiligheid en zwemvaardigheid. NISB coördineert de inrichting van de nieuwe kennisportaal sport en hier liggen mogelijkheden om kennis over zwemonderwijs nadrukkelijker aan te koppelen, om met name ook naar publiek meer transparantie te verschaffen.

Extra inzet nodig:

Er is eenmalig extra inzet nodig om een Kennisbank Zwemonderwijs te ontwikkelen. Daarbij kan worden aangesloten op de bestaande kennisbank sport en bewegen van NISB en Mulier Instituut. Er is extra inzet nodig om bestaande kennis in te brengen in de kennisbank (eenmalig) en om websites en ICT-systemen aan elkaar te koppelen (eenmalig). Het beheren en up to date houden van de kennisbank wordt geborgd vanuit NPZ | NRZ in samenspraak met NISB. Wat betreft de koppeling met de kennisportaal streven NPZ | NRZ en NISB ook naar samenwerking en is ook tijdelijk extra inzet nodig om toegankelijke en vindbare kennisproducten op te stellen en op te maken. De nadruk wat betreft extra inzet ligt op 2015/ 2016, waarin voor het eerst kennis uit diverse gegevensbronnen (onder meer vanuit de programmalijnen 1 en 3 van dit plan) toegankelijk worden gemaakt. Vanaf die basis en opgedane ervaring zal de extra tijdsinzet die dit vraagt in 2017 afnemen en zullen NPZ | NRZ en NISB dit koppelen aan hun reguliere inzet. Naast het toegankelijk maken zal kennis ook actief worden verspreid via communicatiesessies/bijeenkomsten met belanghebbenden en betrokkenen (ook aansluiten op bestaande evenementen zoals de Praktijkdag Zwemonderwijs, Dag van het Zwemonderwijs en het Zwembadcongres). Verder is extra inzet nodig om andere kansen voor publieksvoorlichting (meelopen met campagnes, media, communicatie in en rondom het basisonderwijs etc.) actief te verkennen en op te pakken, zodat hierover in 2017 met de Rijksoverheid scherper kan worden bepaald of inzet en resultaat hierop voldoende zijn geweest en wie welke rol daarin heeft.

Tot slot is het belangrijk in samenhang met de kwaliteitsimpuls zwemonderwijzer van NPZ | NRZ (deelproject binnen programmalijn 2) dat gefundeerde kennis beter wordt gekoppeld aan de opleidingsinstituten en opleidingsonderdelen die opleiden tot zwemonderwijzer. Er is tijdelijk extra inzet nodig om te bepalen met de opleidingsinstituten welke kennis op welke wijze toegankelijk kan worden gemaakt en wie daarin welke rol heeft. Met deze extra inzet moet er in 2017 een heldere structuur zijn voor kennisdeling met de opleiders en zijn, voortbordurend op de ontwikkelde kennis in de programmalijnen 1 en 3, verschillende kennisproducten ontwikkeld en verspreid. Dan kan ook worden bepaald hoe NPZ | NRZ, NISB en de opleiders die ontwikkelde kennisbasis borgen na 2017.

NPZ | NRZ zal programmalijn 2 met de drie deelprojecten voor kwaliteitsverbetering van het zwemonderwijs sowieso verder tot uitvoering brengen in 2015-2017, maar om daadwerkelijk te komen tot een evidence-based aanpak dient de kwaliteitsverbetering samen met de kennisinstituten gekoppeld te worden aan de andere drie programmalijnen. Door de koppeling van de kwaliteitsverbetering (programmalijn 2) aan onderbouwing met praktijkkennis (programmalijn 1), monitoring van kernindicatoren (programmalijn 3) en verspreiding & voorlichting (programmalijn 4) wordt een samenhangende aanpak gepresenteerd en kan een blijvende kennisinfrastructuur worden opgebouwd. *Aan de Rijksoverheid wordt gevraagd om de uitvoering van de programmalijnen 1, 3 en 4 middels een tijdelijke impuls te cofinancieren.*

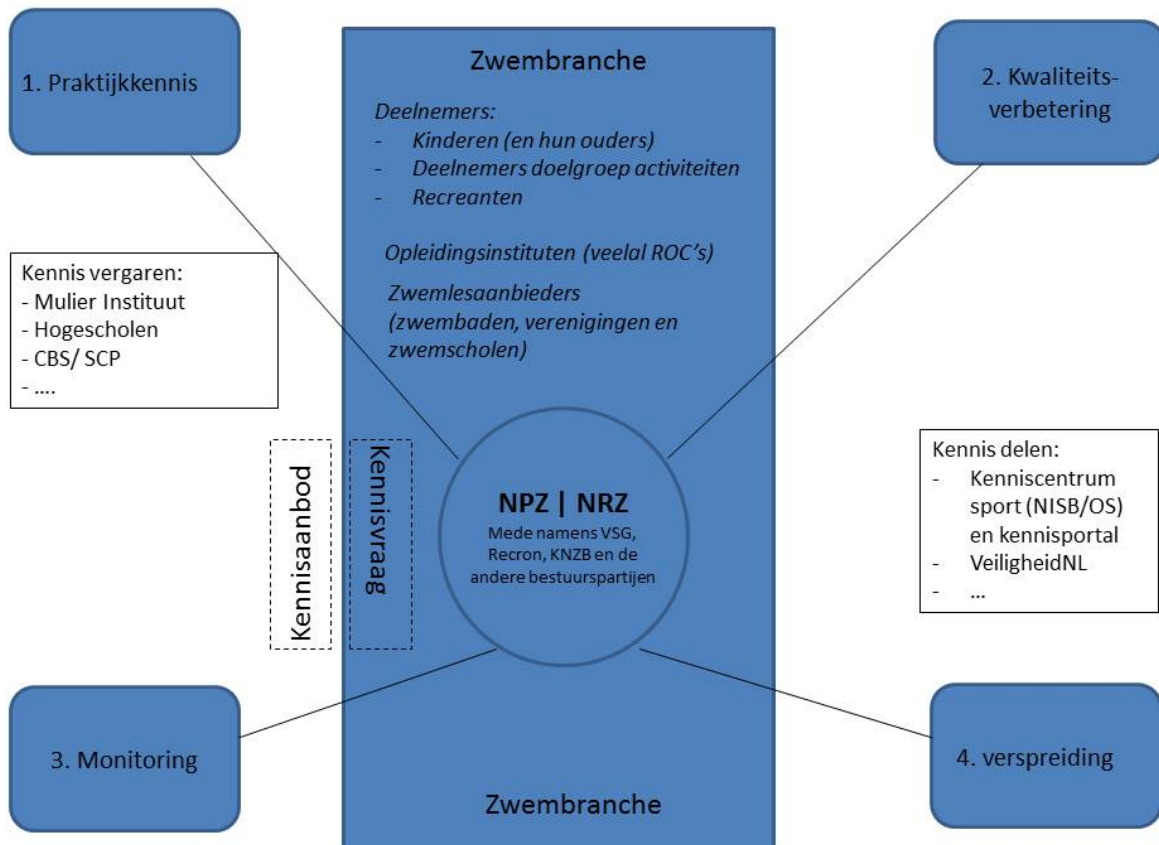
Door kwaliteitsverbetering in de branche en de opbouw van een blijvende kennisinfrastructuur is er zo eind 2017 een heldere, breed gedragen en met cijfers onderbouwde kwaliteitsnorm voor zwemveiligheid gerealiseerd. De kwaliteit en waarde van de nationale zwemdiploma's is daarbij onderbouwd en zwemvaardigheid wordt structureel gemonitord. Tevens worden vernieuwende concepten en lokale voorbeelden van zwemonderwijs bij (samenwerkende) zwembaden, zwemverenigingen, gemeenten en scholen systematisch verzameld en gedeeld. Daarnaast is helder hoeveel kinderen aan de gestelde normen voldoen en is er meer transparantie voor ouders over zwemdiploma's en de onderwijsbevoegdheid van de zwemonderwijzer.

De uitvoering van dit plan van aanpak biedt uiteraard geen garanties over het aantal verdrinkingsgevallen en incidenten dat in zwemwater plaatsvindt, maar zorgt er wel voor dat er actuele, betrouwbare en heldere informatie beschikbaar is over de kwaliteit van het zwemonderwijs en de wijze waarop we de kans op verdrinkingen en incidenten als branche en overheid samen zo klein mogelijk maken.

5. Organisatie en rolverdeling

Er worden veel verschillende stakeholders betrokken bij de uitvoering van de tijdelijke impuls. Zonder te streven naar volledigheid zijn enkele belangrijke partijen in figuur 1 schematisch weergegeven.

Figuur 1 Schematische weergave coördinatie Tijdelijke impuls zwemveiligheid

We beschrijven kort de rollen van belangrijke partners in de samenwerking:

- Nationaal Platform Zwembaden | NRZ wil namens de branche een spilfunctie vervullen in het verzamelen en verspreiden van kennis. Zij fungeert als projectleider en eerst verantwoordelijke voor de uitvoering van het plan van aanpak.
- Zwemlesaanbieders (zwembaden, verenigingen en zwemscholen). Er zijn ruim 1.200 erkende zwemlesaanbieders die de zwemlessen en examens van het Zwem-ABC aanbieden. De zwemleraren die daar in dienst zijn, zijn bepalend voor de kwaliteit van het aanbod en leren kinderen zwemvaardig en zwemveilig te worden. Samen met hen worden vraagstukken in kaart gebracht en wordt nagegaan welke thema's niet mogen ontbreken op de onderzoeksagenda.
- Kenniscentrum sport (NISB/ OS) en de nieuwe kennisportal. Er zal waar mogelijk worden samengewerkt met het nieuwe kenniscentrum sport, die als aanverwant domein ervaring heeft met de opbouw van een kennisinfrastructuur. Ook wordt aangesloten bij de kennisportal. Vooral wat betreft de publieksfunctie liggen daar concrete mogelijkheden om netwerken te verbinden.

- Mulier Instituut. Verschillende onderzoekers van Mulier Instituut doen onderzoek in de zwembranche. Met name sinds het programma Waterdicht hebben zij veel nieuwe kennis ontwikkeld over de zwembranche en het leren zwemmen van kinderen. Naast hun waarde in het verzamelen en analyseren van gegevens kennen zij ook de beleidsontwikkelingen in de zwembranche goed, wat behulpzaam kan zijn om onderzoeksresultaten te duiden en te koppelen aan beleidsaanbevelingen.
- Hogescholen en met name in verbinding met sportopleidingen en hun kenniskringen en lectoren bieden veel kansen voor praktijkgericht zwemonderzoek. Met name de lectoren in relatie tot sport, onderwijs of pedagogisch gerelateerde opdrachten kunnen helpen om nieuwe kennis te ontwikkelen. Daarbij kan vaak ook de verbinding met studenten worden gemaakt, die data helpen verzamelen en interpreteren of die helpen om zwemlespraktijkproducten (bijvoorbeeld innovatieve lessenreeksen) te ontwikkelen. Naast het aansluiten op bestaande kenniswerkplaatsen (zoals Expertisecentrum Zwemonderwijs met Fontys Hogescholen en Zwemanalyselab met Calo Windesheim) worden nieuwe samenwerkingen aangegaan.
- Vereniging Sport en Gemeenten (VSG). VSG is bestuurspartij van NPZ | NRZ en dé schakel met gemeenten en gemeentelijke zwembaden. Daarnaast beheert zij het BeweegABC, een leerlingvolgsysteem dat ook een module heeft om zwemvaardigheid te registreren. Met VSG wordt structureel afgestemd over de uitvoering van het plan van aanpak en wordt onder meer nagegaan hoe samen kennis over lokaal beleid en lokale samenwerkingsvormen te verzamelen en delen.
- Recron is brancheorganisatie voor ondernemers in de recreatiesector en bestuurspartij van NPZ | NRZ. Zij vormen een belangrijke schakel in de afstemming over beheer en toezicht bij zwemwater in de recreatiesector en zijn gesprekspartner van de overheid over de zwemwaterwet. Recron is een cruciale partner wat betreft het kennis verzamelen over innovatieve zwemconcepten en voor voorlichting en kennisdeling over zwemveiligheid in de recreatiesector.
- KNZB is als zwembond vertegenwoordiger van de zwemsport en haar ongeveer 430 aangesloten verenigingen. Er wordt met name verbinding gezocht met de KNZB wat betreft de doelstelling toerusting (voorbereiding op blijvende zwemparticipatie) binnen de landelijke kwaliteitsstandaard voor de zwemdiploma's (Zwem-ABC). Daarnaast vindt afstemming plaats over onder meer de kwaliteitsborging van de zwemlessen die verenigingen aanbieden en de eisen die worden gesteld binnen (beroeps)opleidingen. Ook andere vertegenwoordigers van de georganiseerde zwemsport (zoals NCS, NOB) spelen hier een belangrijke rol in.
- NOC*NSF als landelijke sportkoepel herbergt veel kennis over innovatieve concepten van sportaanbieders om mensen te boeien en binden voor sport en de academie voor sportkader (ASK) coördineert uiteenlopende initiatieven en programma's om sportkader te versterken en zicht te houden op de sportarbeidsmarkt. Op beide aspecten wordt NOC*NSF betrokken in de uitvoering van het plan van aanpak.

Vele andere stakeholders (bijvoorbeeld opleiders van zwemleraren, universiteiten, consumentenorganisaties, patiëntenverenigingen, landelijke onderwijskoepels, media, etc etc) zullen ook worden betrokken bij de uitvoering van het plan van aanpak. Netwerkopbouw en relatiebeheer zullen cruciaal zijn voor de projectleiding om kennisvragen en kennisaanbieders duurzaam aan elkaar te koppelen.

Co-financiering Rijksoverheid in opbouwfase

Om het voorliggende plan van aanpak uit te kunnen voeren zullen NPZ | NRZ (hoofdaanvrager), NISB (mede-aanvrager) en Mulier Instituut (mede-aanvrager) samen een subsidie-aanvraag indienen bij het ministerie van VWS. Hierbij zal een cijfermatige onderbouwing worden gevoegd welke inzicht geeft in de benodigde (co-)financiering in 2016 en 2017.

Rol Rijksoverheid

De Rijksoverheid krijgt binnen het plan van aanpak twee belangrijke rollen. In de eerste plaats is zij co-financier van het plan door in 2016 en 2017 financieel bij te dragen aan de opbouw van de beoogde kennisinfrastructuur. Daarnaast worden 2016 en 2017 benut om, gebruikmakend van de verzamelde kennis ter onderbouwing, met de Rijksoverheid te bepalen wat de betrokkenheid van de overheid bij het zwemonderwijs vanaf 2018 moet zijn.

Daarbij vormt het ministerie van VWS gedurende de tijdelijke impuls in 2016 en 2017 het eerste aanspreekpunt voor NPZ | NRZ bij de Rijksoverheid. Daar vallen vraagstukken rondom sportonderwijs (leren zwemmen) en gezondheid/veiligheid (voorkomen verdrinkingen) onder en zijn Kamervragen gesteld en beantwoord. Daarnaast wordt zoveel mogelijk aangesloten op de bestaande overleggen van het ministerie van VWS met de kennisinstituten (NISB en Mulier Instituut). Beoogd wordt ook dat het ministerie van VWS na 2017 via de reguliere overleggen betrokken blijft bij kennisontwikkeling over zwemonderwijs. Ook het ministerie van OC&W zal worden geïnformeerd en betrokken waar mogelijk en wenselijk.

Mogelijk dat ook andere departementen in het overleg tussen VWS/OC&W en de zwembranche aanhaken gedurende de looptijd van de tijdelijke impuls en dat in 2016 en 2017 nadere afstemming plaatsvindt over hun rol en betrokkenheid bij specifieke vraagstukken in de zwembranche. Een impressie van raakvlakken met de andere departementen:

- OC&W: Zwemmen is nu geen onderdeel van de kerndoelen voor het bewegingsonderwijs en schoolzwemmen wordt steeds vaker door gemeenten en basisscholen afgeschaft. In het kader van Onderwijs 2032 vindt een nieuwe oriëntatie plaats over wat kinderen moeten leren. Mbo- en hbo-sportopleidingen leiden op tot zwemleraar, maar er zijn vragen over de kwaliteit en borging daarvan. Er wordt een kwaliteitsimpuls beoogd om de kwaliteit en positie van het beroep te verbeteren. Sportonderzoek vanuit hogescholen (lectoren) en universiteiten biedt veel potentie om de kennisbasis van de zwembranche te versterken.
- I&M: Er is een projectgroep actief wat betreft de Zwemwaterwet en vooral wat betreft open water zijn er vragen over toezicht en rollen van uiteenlopende stakeholders.
- BZ: Internationaal is Nederland vooruitstrevend wat betreft het zwemonderwijs en de zwemcultuur en regelmatig komen vragen om kennisdeling met andere landen. Daarnaast komen relatief vaak verdrinkingen voor in Nederland met mensen die niet in Nederland zijn opgegroeid.
- V&J: Er komen relatief vaak verdrinkingen voor in Nederland met mensen die niet in Nederland zijn opgegroeid.
- SZ&W: Kinderen uit gezinnen met een lage SES en etnische minderheden volgen geen of minder lang zwemles. Er wordt een kwaliteitsimpuls beoogd om de kwaliteit en positie van het beroep zwemleraar te verbeteren.

- EZ: Zwemmen en zwembaden vormen een onlosmakelijk onderdeel van de vrijetijdseconomie in Nederland. Daarbij zijn er financiële zorgen over de betaalbaarheid van zwemaccommodaties en rol van overheden daarbij.
- BZK: Zowel gemeenten als provincies spelen een belangrijke faciliterende, randvoorwaardelijke en toezichhoudende rol. Daarbij is er wetgeving rondom de bouw en inrichting van zwemaccommodaties. Vanuit de kennis die wordt verzameld kan mogelijk een heroriëntatie van de rollen van de verschillende overheden plaatsvinden.

Zo lijken verbindingen mogelijk en zal NPZ | NRZ beschikbaar zijn om in 2015-2017 met de departementen na te gaan welke rollen en taken separaat of samen opgepakt kunnen worden. Samenwerking en betrokkenheid van verschillende departementen moet overigens geen doel op zich worden en de zwembranche, gekenmerkt door zelfregulatie, ziet het als een eigen taak en verantwoordelijk om de kennis- en kwaliteitsstructuur goed in te richten. Met een tijdelijke impuls vanuit het Ministerie van VWS in 2016 en 2017 kan die basis worden ingericht.

Er zijn minimaal twee rapportagemomenten naar het ministerie van VWS:

- Mei/juni 2016 een 0-meting met vooral een bundeling van bestaande kennis
- Mei/juni 2017 een 1-meting

Daarnaast wordt in het najaar van 2016 een procesevaluatie aangeleverd en besproken, zodat de Rijksoverheid in de gelegenheid is om waar nodig de koers aan te scherpen. En gedurende 2017 worden bijeenkomsten belegd met verschillende groepen en stakeholders om standpunten in te nemen over de vervolgfase vanaf 2018. Daarin gaat het ook over de rol en betrokkenheid van de overheid bij het zwemonderwijs. Over de precieze vorm van de bijeenkomsten wordt afgestemd met de stakeholders uit de zwembranche en het ministerie van VWS.

BIJLAGE 1

ⁱ Artikel 2 uit de statuten van NPZ|NRZ

Artikel 2 (doel)

De stichting heeft als maatschappelijke taak:

1. Nationale kwaliteitsverbetering en borging op de domeinen zwemonderwijs; zwemveiligheid en zwemvaardigheid; zwembaden en zwemomgevingsveiligheid onder meer door:
 - a. het opstellen, blijvend ontwikkelen en handhaven van landelijke kwaliteitsnormen en criteria;
 - b. het beheer van aan de kwaliteitsnormen verbonden keurmerken, licenties, erkenningen, certificaten of andere kwaliteitsborguitingen;
 - c. het promoten van het belang van landelijke kwaliteitsnormen;
 - d. uitvoering geven aan de van overheidswege aan haar rechtsvoorganger (NRZ) in 1984 opgedragen taken vanuit de BREZ (Bepalingen, Richtlijnen en Examenprogramma's Zwemdiploma's): het centraal uitgeven van nationale zwemdiploma's en het toezicht houden op zwemexamens.
2. Het verbinden, ontwikkelen en versterken van de zwemsector onder meer door:
 - a. het verzamelen, valideren en verspreiden van kennis met betrekking tot de in lid 1 genoemde taken;
 - b. het bevorderen van eenduidig, transparant en kwalitatief hoogstaand zwemonderwijs en van het vak zwemonderwijzer;
 - c. het organiseren van overlegstructuren en debat in de zwemsector op de in lid 1 genoemde taken én het op nationaal niveau promoten en behartigen van de belangen hiervan;
 - d. voorlichting en promotie en het stimuleren van vernieuwing binnen de sector.
3. De stichting beoogt niet het maken van winst.

BIJLAGE 2

ⁱⁱ Aantal behaalde zwemdiploma's A, B en C 2014 (cijfers NPZ | NRZ)

Zwemdiploma	A	B	C	Totaal 2014	Geboorten 2009
2014	169.417	148.405	70.140	387.962	184.915
	92%	88%	47%		

Jaarlijks behaalt vrijwel ieder kind in Nederland een zwemdiploma A. Dit cijfer wordt gerelateerd aan de geboortecijfers van vijf jaar terug. Er wordt vanuit gegaan dat een kind gemiddeld bij 5 jaar het zwemdiploma A behaald. 88% van de kinderen die het zwemdiploma A heeft behaald, behaalt ook het zwemdiploma B en 47% van de kinderen die het zwemdiploma A en B hebben behaald, behaalt het zwemdiploma C.

ⁱⁱⁱ Uitleg landelijke norm (BREZ)

Het betreft de zwem technische vaardigheidseisen, die staan beschreven in de Bepalingen, Richtlijnen en Examenprogramma's Zwemdiploma's (BREZ) en de controle op de uitvoering van de examens van de Nationale zwemdiploma's (Zwem-ABC).

BIJLAGE 3

iv Selectie van publicaties

- Boonstra, R., Jaasma, C., Koster, A., Pielstroom, C. (2009). *Leren zwemmen... Een taak van onderwijs? Gemeente? BSO's? Of toch van de ouders? Een onderzoek om het draagvlak bij onderwijs, gemeenten en BSO's voor zwemvaardigheid te meten*. Oosterbeek: Vereniging Sport en Gemeenten (VSG).
- Dool, R. van den, Wisse, E., Breedveld, K. (2009). *Wie zwemt er tegenwoordig?: een beschrijving van actueel zwemgedrag en de attitude over zwemmen*. Oosterbeek/Den Bosch: Vereniging Sport en Gemeenten (VSG)/W.J.H. Mulier Instituut.
- Henneken, T. en Jonkers, A. (2009). *Groeps grootte en zwemles. Een onderzoek naar de invloed van groeps grootte bij zwemles op de lestijd die nodig is om het zwemdiploma A van het Zwem-ABC te behalen*. Driebergen: NPZ | NRZ.
- Jaasma, C., Hol, M., Wijnholts, G. en Beld, M. van den (2009). *Registratie in de zwembadbranche. Een evaluatie van de test zwemvaardigheid en digitale mogelijkheden voor gereuleerde (gestandaardiseerde) registratie in het kader van het project 10-puntenplan 'Verbetering Zwemvaardigheid'*. Oosterbeek: Vereniging Sport en Gemeenten (VSG).
- Werff, H. van der, Bedaf, A. van, Hoenderkamp, K. en Breedveld, K. (2012). *Zwemmonitor 2012: een beeld van het aanbod van zwemwater in Nederland*.
- Werff, H. van der, Breedveld, K. (red). (2013). *Zwemmen in Nederland. De zwemsport in al zijn facetten belicht*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Wisse, E. (2009). *Schoolzwemmen ter discussie: een onderzoek naar de meerwaarde van schoolzwemmen en vangnetregelingen, uitkomsten werkgroep D meten en registreren*. Oosterbeek/Den Bosch: Vereniging Sport en Gemeenten (VSG)/W.J.H. Mulier Instituut.
- Wisse, E. en Berk, H. van den (2009). *Borstkrabbel leren is leuk!: een onderzoek naar de beleving van de zwemlessen onder ouders en kinderen, uitkomsten werkgroep B meten en registreren*. Oosterbeek/Den Bosch: Vereniging Sport en Gemeenten (VSG)/W.J.H. Mulier Instituut.
- Wisse, E., Elling, A. en Dool, R. van den (2009). *Ik wil wel dat mijn kind leert zwemmen: een onderzoek naar de factoren die de zwemvaardigheid beïnvloeden en de rol van allochtone ouders*. Den Bosch: W.J.H. Mulier Instituut.

BIJLAGE 4

^v Voortgangsbericht over vernieuwing organisatie; gebaseerd op update bericht aan de zwembranche van mei 2015

Het Nationaal Platform Zwembaden | NRZ zit in een proces van heroriëntatie op de organisatie, haar doelstellingen en activiteiten. In dat kader zijn de afgelopen maanden onder meer gesprekken gevoerd met allerlei stakeholders uit de zwembranche. Dit ging om individuele gesprekken maar ook om klankbordbijeenkomsten binnen de branche. Daarnaast werd bestuurlijk met Zwemkracht14 van gedachten gewisseld. De projectleider van dit vernieuwingsproces is Evert-Jan Hulshof. Hij is interim directeur bij het Nationaal Platform Zwembaden | NRZ en trok in dit project samen op met Koen Breedveld, directeur Mulier Instituut.

Met de input vanuit de zwembranche zijn de bestuurspartijen RECRON, VSG en KNZB, Evert-Jan Hulshof en Koen Breedveld aan de slag gegaan om de kerntaken van de vernieuwde organisatie vast te stellen. De maatschappelijke taak en de aansturing van de organisatie zijn vervolgens beschreven in vernieuwde en gemoderniseerde Statuten. De maatschappelijke taak van de organisatie is op hoofdlijnen als volgt omschreven:

- het op nationaal niveau verbeteren van de kwaliteit en het borgen van het zwemonderwijs; zwemveiligheid en zwemvaardigheid; zwembaden en zwemomgevingsveiligheid.
- het verbinden, ontwikkelen en versterken van de zwemsector.

Belangrijkste wijzigingen

Inmiddels zijn er definitieve concept Statuten die unaniem door het bestuur van het Nationaal Platform Zwembaden | NRZ zijn vastgesteld (30/4/2015) en ook door de besturen van de VSG; RECRON en KNZB zijn goedgekeurd (allen voor 1/6/2015). De belangrijkste wijzigingen op het gebied van de Governance zijn:

1. er komt een onafhankelijke voorzitter;
2. het bestuur zal naast de drie oprichtende organisaties (RECRON, VSG en KNZB) bestaan uit nog zes organisaties. Door het betrekken van een groter deel van de achterban wordt het draagvlak vergroot.
3. er wordt een aantal (inhoudelijk) commissies ingesteld onder meer om de deskundigheid uit het veld beter te benutten en meer inhoudelijke discussies op commissieniveau te voeren;
4. er komt een directie- en bestuur statuut waarin wederzijdse taken en verantwoordelijkheden goed zijn vastgelegd en waarbij uitgegaan wordt van het bestuursmodel 'besturen op hoofdlijnen'.

Het bestuur verwacht met de nieuwe Governance en focus van de organisatie de randvoorwaarden te hebben geschapen om de branche de komende jaren te versterken en de te verwachten maatschappelijke uitdagingen aan te kunnen.

Eendrachtig

De bestuurders van het Nationaal Platform Zwembaden | NRZ, Mervyn Stegers (VSG en voorzitter), Marcel Tap (RECRON) en Jan Kossen (KNZB), zijn tevreden over het bereikte resultaat. Zij zijn unaniem van mening dat de gemoderniseerde Statuten een belangrijke en grote stap voorwaarts is. Ze staan eendrachtig achter dit bestuurlijk fundament en verwachten de komende jaren gezamenlijk invulling te geven aan het verdedigen van de belangen van de sector.

BIJLAGE 5

vi Schematische weergave structuur beroepsonderwijs zwembranche (NPZ | NRZ; Van den Beld, M. (2010))

